

УДК 94(438+476)+316.72

АКТЫВІЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКАГА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ Ў ПОЛЬШЧЫ І ПОЛЬСКАГА Ў БЕЛАРУСІ НА МЯЖЫ 1980–1990-х гг.

С. П. Забелаў

аспірант,

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

У артыкуле разглядаюцца пытанні развіцця і актывізацыі культурна-грамадскага жыцця беларускай меншасці ў Польшчы і польскай меншасці ў Беларусі ва ўмовах сацыяльна-палітычных пераўтварэнняў у рэгіёне на мяжы 1980–1990-х гг.

Ключавыя словы: культура, беларуска-польскае культурнае ўзаемадзеянне, культурная палітыка, нацыянальныя меншасці, нацыянальныя грамадска-культурныя аб'яднанні, міжнароднае культурнае супрацоўніцтва.

Уводзіны

Развіццё грамадска-культурнага жыцця беларусаў у Польшчы і палякаў у Беларусі пасля заканчэння Другой сусветнай вайны адбывалася ў спецыфічных умовах рэалізацыі ў ПНР (Польская Народная Рэспубліка) і БССР (Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка) планаў сацыялістычнага будаўніцтва пад пільным кантролем і апекай органаў дзяржаўнай улады. Такое становішча назіралася да мяжы 1980–1990-х гг., калі сістэмная грамадска-палітычная трансфармацыя ў краінах сацыялістычнага лагера і ў савецкіх рэспубліках абумовіла рост магчымасцей развіцця культурнага жыцця нацыянальных меншасцей.

Асноўная частка

Колькасць польскай і беларускай нацыянальных меншасцей у Беларусі і Польшчы адпаведна і іх дастаткова кампактнае пражыванне дазвалялі ім эфектыўна карыстацца новымі сацыяльна-культурнымі магчымасцямі. Вызначэнне дакладнай колькасці беларускай меншасці ў Польшчы на мяжы 1980–1990-х гг. заставалася няпростым, на што, у прыватнасці, звяртаў увагу польскі даследчык Л. Адамчык: беларускія арганізацыі Польшчы, цэнтральныя ўлады і мясцовыя ўлады па-рознаму ацэньвалі колькасць беларускага насельніцтва (400 тыс., 180 тыс. і 76 тыс. адпаведна). Л. Адамчык падкрэсліваў недахопы кожнага з падыходаў, адзначаючы, што анкетныя даследаванні не грунтаваліся на самадэкларацыі рэспандэнтаў, а дзяржаўныя ацэнкі істотна скажаліся па палітычных матывах [1, s. 121]. На думку польскай даследчыцы А. Скарупскай, недакладныя ацэнкі колькасці беларусаў Польшчы былі вынікам недасканаласці метады падліку, у якіх адсутнічала прамое пытанне аб нацыянальнай прыналежнасці, а ў разлік браліся толькі грамадзяне праваслаўнага веравызнання. Адначасова даследчыца звяртала ўвагу на феномен падвойнай, няпэўнай альбо рэгіянальнай самасвядомасці, які адзначаўся ў шэрагу жыхароў беларуска-польскага памежжа [2, s. 214].

У той жа час паводле перапісу 1999 г., першага ў гісторыі незалежнай Рэспублікі Беларусь, у краіне пражывалі 396 тыс. палякоў (3,9% ад агульнай

колькасці насельніцтва), што рабіла польскую меншасць другой буйнейшай у дзяржаве пасля рускіх [3]. Пераважная большасць беларускіх палякаў (294 тыс., альбо 74% ад усёй колькасці) пражывала на Гродзеншчыне, складаючы 24,8% яе жыхароў. Польскім навукоўцам Е. Рыхлікам падкрэслівалася, што толькі адносна нязначная частка беларускіх грамадзян польскай нацыянальнасці (13,3%) лічыла польскую мову роднай (у Літве дадзены паказчык дасягаў 84,8%, на Украіне – 12,5%). Паводле меркавання польскага спецыяліста, у асяроддзі інтэлігенцыі польскай нацыянальнасці ў Беларусі была заўважальнай пэўная слабасць поўнаасцю свядомай і творчай самаідэнтыфікацыі з польскай нацыянальнаасцю. Е. Рыхлік падкрэсліваў, што, нягледзячы на вялікую колькасць высокаадукаваных асоб, у тым ліку з навуковымі ступенямі, у асяроддзі польскай меншасці ў Гродзенскай вобласці, толькі невялікая іх частка актыўна ўдзельнічала ў культурным і грамадскім жыцці супольнасці [4, s. 129].

Пераўтварэнні ў Польшчы ў канцы 1980-х – пачатку 1990-х г. супалі са зменай пакаленняў у беларускай супольнасці. Новае пакаленне, маючы добрую адукацыю і з'яўляючыся ў значнай ступені жыхарамі гарадоў, праяўляла гатоўнасць браць удзел у пабудове грамадска-культурнага жыцця супольнасці ў новай Польшчы. З гэтай нагоды польскі даследчык А. Садоўскі ўмоўна выдзеліў найбольш адукаваных, актыўных і свядомых беларусаў Польшчы ў катэгорыю “новых беларусаў” (у лік апошніх спецыяліст уключыў прадстаўнікоў як інтэлігенцыі, так і прадпрымальніцкіх колаў, якія ўсталёўвалі і развівалі кантакты з Беларуссю, аказвалі падтрымку беларускім таварыствам Польшчы), для якіх уласцівымі рысамі былі адукаванасць, грамадская актыўнасць і нацыянальная свядомасць. У якасці антыпода “новых беларусаў” А. Садоўскі называў “традыцыйную” частку беларускай меншасці [2, с. 216].

Найбуйнейшымі культурна-грамадскімі аб'яднаннямі беларусаў Польшчы ў 1990-я г. з'яўляліся Беларускае грамадска-культурнае таварыства (БГКТ), якое да 1988 г. было адначасова і адзінай беларускай арганізацыяй Польшчы, і Беларускае саюз Рэспублікі Польшча (БСРП), удзельнікамі якога сталі новыя грамадска-культурныя арганізацыі.

БГКТ сваімі асноўнымі задачамі бачыла пашырэнне нацыянальнай самасвядомасці, умацаванне прязных стасункаў паміж польскімі беларусамі і палякамі, распаўсюджванне інфармацыі пра Беларусь, правядзенне культурных і навуковых мерапрыемстваў беларусаў Польшчы. Большую частку сваіх мерапрыемстваў БГКТ ладзіла на абшары Беласточчыны. Таварыства таксама мела свае прадстаўніцтвы ў Варшаве і Гданьску [4, s. 116].

Удзельнікамі БСРП, заснаванага 15 сакавіка 1993 г., сталі наступныя аб'яднанні: Беларускае аб'яднанне студэнтаў (БАС), Беларускае літаратурнае таварыства “Белавежа”, Праграмная рада “Нівы”, Беларускае гістарычнае таварыства (БГТ), Беларускае таварыства “Хатка”, палітычная партыя Беларуская дэмакратычнае аб'яднанне (БДА). БСРП займаўся шырокім колам пытанняў жыцця беларускай меншасці ў Польшчы. Па-за межамі БСРП ажыццяўлялі дзейнасць Таварыства беларускай культуры (ТБК) і Саюз беларускай моладзі (СБМ) [4, s. 117]. У 1991 г. з таварыства “Польшча – Савецкі Саюз” вылучылася група ініцыятараў стварэння “Таварыства Польшча – Беларусь” (ТПБ). Устаноўчы з'езд аб'яднання, на якім былі сфармуляваны асноўныя прынцыпы і напрамкі дзейнасці, прайшоў 21 чэрвеня 1992 г. [5].

Напрыканцы 1991 г. прафесарамі Альбертам Барташэвічам (Варшава), Аляксандрам Баршчэўскім (Варшава) і Міхалам Кандрацюком (Беласток) было

заснавана Польскае беларусістычнае таварыства (ПБТ). Старшынёй таварыства быў абраны А. Баршчэўскі. Адною з ініцыятыў ПБТ стала правядзенне штогадовых беларуска-польскіх навуковых канферэнцый “Шлях да ўзаемнасці”. ПБТ актыўна супрацоўнічала з Міжнароднай асацыяцыяй беларусістаў, Навукова-асветніцкім цэнтрам імя Ф. Скарыны ў Мінску, Беларуска-дзяржаўным універсітэтам, Польскім інстытутам у Мінску, Беларускай бібліятэкай імя Ф. Скарыны ў Лондане [5].

13 снежня 1987 г. у Лідзе адбылася рэгістрацыя першага аб’яднання ў БССР, звязанага з польскай культурай і польскай меншасцю ў Беларусі, – Клуба аматараў польскай культуры. У наступныя тры гады распачалася праца Польскага таварыства Р. Траўгута ў Брэсце, Польскага клуба “Рота” ў Баранавічах, Культурна-асветніцкага таварыства “Палонія” ў Мінску, Культурна-асветніцкага таварыства А. Міцкевіча ў Гродна. У выніку іх аб’яднання ў 1990 г. быў створаны Саюз палякаў у Беларусі (СПБ; Związek Polaków na Białorusi) [6, с. 288].

Асноўнай задачай дзейнасці саюза стала нацыянальнае адраджэнне палякаў у Беларусі праз папулярызацыю і распаўсюджанне польскай мовы сярод польскага насельніцтва і аказанне падтрымкі ў яе вывучэнні. Найбольш актыўнымі ўдзельнікамі пачатковага этапу дзейнасці СПБ сталі падпалкоўнік памежных войскаў Т. Гавін, доктар філалогіі С. Сянкевіч, дырэктар школы ў Сонічах Ю. Лучнік, інжынер Т. Малевіч, доктар біяхіміі А. Пацэнка, інжынер Ф. Вітовіч [6, с. 290].

З цягам часу ажыццяўлялася інтэнсіфікацыя кантактаў беларускай меншасці ў Польшчы з польскай меншасцю ў Беларусі. Увасабленнем такога супрацоўніцтва стала арганізацыя пад патранатам СПБ і БГКТ рэгулярнага правядзення па чарзе ў Беластоку і Гродна ўзгаданых вышэй навуковых канферэнцый “Шлях да ўзаемнасці” і фестываляў “Гродна–Беласток”. СПБ шчыльна супрацоўнічаў з польскай арганізацыяй “Польская грамада” (“Wspólnota polska”), якая займалася фінансаваннем будаўніцтва ў Гродне школы з польскай мовай навучання і “Дома паляка” [7, с. 98].

Нацыянальныя беларускія арганізацыі ў Польшчы і польскія ў Беларусі атрымалі магчымасці карыстацца дзяржаўнымі датацыямі. У 1990 г. на патрэбы арганізацый беларускай меншасці ў Польшчы было выдзелена 6 млрд, у 1991 г. – больш за 3 млрд злотых, а ў Гайнаўцы распачалося будаўніцтва Музея беларускай культуры. Дадаткова пры Міністэрстве культуры Польшчы была створана спецыяльная камісія, задачай якой было вырашэнне пытанняў, звязаных з арганізацыяй нацыянальнага жыцця беларусаў у краіне [8, с. 10].

Пашыралася вывучэнне моў меншасцей у школах. На пачатку 1990-х гг. у польскіх школах беларуская мова вывучалася 3677 вучнямі, у беларускіх ліцэях у Бельску і ў Гайнаўцы займаліся 630 навучэнцаў. У ліцэі ў Гайнаўцы выкладанне прадметаў вялося на польскай мове, аднак 4 гадзіны на тыдзень адводзілася на вывучэнне беларускай мовы, літаратуры, культуры і гісторыі Беларусі. Беларуская філалогія як спецыяльнасць для славістаў была ўведзена ў Люблінскім універсітэце, а ў Ягелонскім універсітэце ў Кракаве пачаў выкладацца курс беларускай мовы [8, с. 9].

Калі ў 1990 г. вывучэнне польскай мовы прапанавалася ў 174 школах (у тым ліку ў 39 школах у якасці абавязковага прадмета) Беларусі, то ў 1993 г. такіх школ было ўжо 300 (у тым ліку 81 з абавязковым вывучэннем польскай мовы). У 1990 г. вывучэннем польскай мовы ў школах былі ахоплены 8252, а ў 1993 г. – 14252 вучні [6, с. 290].

У 1989 г. Гродзенскае радыё распачало трансляцыю штотыднёвых перадач на польскай мове. Пры гэтым супрацоўнікі радыё абапіраліся на падтрымку Беластоцкага радыё і тэлебачання, якое выпускала аналагічную праграму для беларусаў Польшчы. У 1990 г. пачала выходзіць двойчы на месяц тэлевізійная праграма “Голас над Нёманам”, створаная для польскай супольнасці на Гарадзеншчыне. Адначасова перадачу маглі глядзець і жыхары Беластоцчыны [9, с. 72].

У студзені 1992 г. на Польскім радыё ўслед за ўтварэннем літоўскай і ўкраінскай рэдакцый была ўтворана беларуская рэдакцыя. Яна ўключала 6 супрацоўнікаў беларускага і польскага паходжання, якія з’яўляліся выпускнікамі альбо студэнтамі беларускай філалогіі Інстытута гісторыі Варшаўскага ўніверсітэта [10, с. 291]. Рэдакцыя ажыццяўляла падрыхтоўку справаздач з мерапрыемстваў, якія ладзіліся ў кантэксце развіцця двухбаковых польска-беларускіх адносін: паказы фільмаў, канцэрты і навуковыя канферэнцыі, фестывалі і музейныя выставы, інтэрв’ю з дзеячамі культуры [10, с. 293].

Культурнае ўзаемадзеянне паміж бакамі набывала разнастайныя формы. Двухбаковыя кантакты інтэнсіўна развіваліся ў галіне аховы гістарычнай спадчыны, літаратуры, мастацтва, кнігадруку, узаемадзеяння паміж бібліятэкамі і інш. У красавіку 1990 г. у Мінску адбыўся першы міжнародны фестываль нацыянальных драматычных тэатраў “Славянскія тэатральныя сустрэчы”, удзел у якім узялі нацыянальныя драматычныя тэатры Беларусі, Польшчы, Балгарыі, Славаччыны, Украіны і Расіі. У сакавіку 1992 г. польскія тэатры прынялі ўдзел у Міжнародным фестывалі “Балтыйская тэатральная вясна” ў Гродна. Сумесныя праекты рэалізаваліся Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам Беларусі і Філармоніяй Лодзі, Дзяржаўным камерным аркестрам РБ і Камерным аркестрам РП “Камерата Вістула”, Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатрам оперы і балета Мінска і Дзяржаўнай операй Лодзі [11].

Заклучэнне

У траўні 1993 г. у Рэспубліканскай мастацкай галерэі адкрылася выстава сусветна вядомага польскага мастака з беларускімі каранямі Л. Тарасевіча. Арганізатарамі выставы выступілі Міністэрства культуры Беларусі, Міністэрства культуры і мастацтваў Польшчы, Беларускі фонд культуры і Саюз мастакоў Беларусі. У лютым 1992 г. Мінск наведалі прадстаўнікі мастацкага ўпраўлення Міжнароднага фестывалю ў г. Торунь “Кантакт-94” К. Мейснэр і А. Блашчык. У выніку праведзеных сустрэч і працы міністэрстваў былі дасягнуты дамоўленасці аб правядзенні Нацыянальным акадэмічным тэатрам імя Я. Купалы гастрольнага турнэ па гарадах Польшчы (Беласток, Варшава, Торунь) [11].

Такім чынам, сістэмныя грамадска-палітычныя пераўтварэнні ў Польшчы і Беларусі стварылі новыя спрыяльныя ўмовы для эфектыўнага развіцця культурна-грамадскага жыцця беларусаў Польшчы і палякаў Беларусі ў разнастайных формах. Змены абумовілі стварэнне шэрагу новых аб’яднанняў, якія ставілі сваёй мэтай падтрымку нацыянальных культур і інтэнсіфікацыю беларуска-польскага культурна-гуманітарнага ўзаемадзеяння. Вынікам дзейнасці таварыстваў стаў актыўны ўдзел меншасцей у арганізацыі грамадска-культурных мерапрыемстваў, правядзенні канферэнцый і фестывалю, больш поўнай рэалізацыі патэнцыялу двухбаковага культурнага супрацоўніцтва.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. **Adamczyk, L.** Mniejszości narodowe w Polsce w 1992 roku / L. Adamczyk // Białoruś, Czechosłowacja, Litwa, Polska, Ukraina. Mniejszości narodowe w świetle spisów statystycznych XIX–XX w. – 1996. – Lublin : Instytut Europy Środkowo-Wschodniej. – S. 113–122.
2. **Скарупска, А.** Беларуска меншасць у Польшчы / А. Скарупска // Polska i Białoruś po rozszerzeniu Unii Europejskiej. – 2005. – Warszawa : Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. – S. 213–221.
3. Национальный состав населения Республики Беларусь // Национальный статистический комитет [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by/informatsiya-dlya-respondenta/perepis-naseleniya/perepis-naseleniya-1999-goda/tablichnye-dannye/natsionalnyi-sostav-naseleniya-respubliki-belarus/>. – Дата доступа: 30.11.2016.
4. **Rychlik, J.** Realizacja praw mniejszości białoruskiej w Polsce i mniejszości polskiej na Białorusi / J. Rychlik // Dziedzictwo pogranicza: realizacja praw mniejszości polskiej na Litwie, Białorusi, Ukrainie i w Czechach oraz mniejszości białoruskiej, litewskiej, ukraińskiej i czeskiej w Polsce: zbiór artykułów / red.: D. Górecki. – Łódź : Wydawnictwo Łódzkiego Uniwersytetu, 2013 – S. 113–140.
5. **Хмялінскі, Б.** Грамадскі рух добрасуседства : дапаможнік па гісторыі беларуска-польскіх адносін / Б. Хмялінскі. – Мінск : БІП-С-Плюс, 2007. – 21 с.
6. **Gumiennik, M.** Polskie odrodzenie narodowe na Białorusi w latach 1988–1998 / M. Gumiennik // Дарога да ўзаемнасці : [зб. матэрыялаў канферэнцыі / рэд. І. Крэнь. – Гродна : Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, 2004]. – С. 288–292.
7. **Гайдукевич, Л.** Основные направления сотрудничества Республики Беларусь и Польши в сфере туризма / Л. Гайдукевич // Беларусь – Польшча: два дзесяцігоддзі міждзяржаўных зносін : [матэрыялы беларуска-польскага круглага стала / рэд.: В. Шадурскі [і інш.]. – Мінск : БДУ, 2010]. – С. 96–103.
8. **Кавалевіч, М.** Беларускае школьніцтва ў Польшчы і польскае на Берасцейшчыне / М. Кавалевіч // Беларуска-польскае ўзаемадзеянне ў галіне культуры : мат. нав.-практ. канф., Брэст, 1993 г. – Брэст : Талер, 1993. – С. 7–10.
9. **Снапкоўскі, У.** Беларуска-польскія сувязі ў 1980-я гг / У. Снапкоўскі // Беларусь – Польшча: путь к сотрудничеству : [материалы научно-практической конференции (11 ноября 2004 г.) / рэд.: А. Русакович [и др.]. – Минск : ФМО БГУ, 2005]. – С. 66–73.
10. **Баршчэўская, Н.** Узел беларускай рэдакцыі Польскага радыё ў працэсе будавання новых польска-беларускіх адносін / Н. Баршчэўская // Беларусь паміж Усходам і Захадам: Праблемы міжнацыянальнага, міжрэлігійнага і міжкультурнага ўзаемадзеяння, дыялогу і сінтэзу : мат-лы II Міжнароднай канферэнцыі беларусістаў, Мінск : МНАЦ, май 1995 г. – Мінск, 1997. – С. 291–294.
11. Беларуска дзяспара: нарысы гісторыі і сучаснага стану / Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, факультэт міжнародных адносін ; [аўтары-складальнікі: М. М. Бацяян і інш.]. – Мінск : Трыалета, 2006. – 158, [1] с.

Паступіў у рэдакцыю 23.05.2017 г.

Кантакты: +375 29 748-62-30 (Забелаў Сяргей Пятровіч)

Zabelau S. REVITALIZATION OF BELARUSIAN CULTURAL LIFE IN POLAND AND POLISH CULTURAL LIFE IN BELARUS AT THE TURN OF THE 1980s AND 1990s.

The article examines the revitalization of the cultural and social life of the Polish minority in Belarus and the Belarusian minority in Poland under the conditions of the social and political transformation in the region at the turn of the 1980s and 1990s.

Keywords: culture, Belarusian-Polish cultural interaction, cultural policies, national minorities, national social and cultural organizations, international cultural cooperation.

УДК 284.57

ПРОБЛЕМЫ ТЕОКРАТИИ В РЕЛИГИОЗНОМ УЧЕНИИ ПЯТИДЕСЯТНИКОВ БЕЛАРУСИ

О. В. Дьяченко

кандидат философских наук, доцент,
заведующий кафедрой гражданского и хозяйственного права,
Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова

Статья посвящена вопросам распространения теократических идей в современном пятидесятническом движении. Иллюстрируется изменение религиозно-политического сознания пятидесятников. Показывается, что идеи теократии заимствованы в 1990–2000-х гг. из американских и европейских богословских концепций. Отмечается, что в современных условиях идеи теократии мотивируют пятидесятников к участию в протестном политическом процессе.

Ключевые слова: религия, религиозный экстремизм, пятидесятничество, теократия, политический процесс.

Введение

В богословских трудах американских, европейских, белорусских пятидесятников ведущее место занимают идеи социально-политического устройства общества и установления теократической формы правления. Концептуально эти идеи не получили универсального доктринального оформления ввиду вариативности пятидесятничества, богословских разногласий и отсутствия структурного единообразия, но вместе с тем существенно влияют на формирование общественного сознания членов пятидесятнического сообщества. Наиболее ярко эти идеи представлены в переводной зарубежной богословской литературе, получившей распространение в религиозных общинах Беларуси в 1990–2000-х гг. [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]. В настоящее время они чрезвычайно популярны у молодого поколения радикально настроенных проповедников пятидесятничества, сторонников исчезновения границ между религиозными и государственными институтами.

Проблема возникновения и развития теократических идей у белорусских пятидесятников не получила должного рассмотрения в научных исследованиях, в связи с чем представляет значительный философско-религиоведческий интерес. Особое внимание привлекает эволюция религиозно-политических представлений пятидесятников, их трактовки общественно-политической жизни общества, разработка модели идеального государства.

Основная часть

В западноевропейской и североамериканской протестантской богословской мысли проблемы места и роли религии в общественно-политической жизни еще с эпохи Реформации находились в фокусе пристального богословского внимания. В позднем протестантизме Беларуси и в пятидесятничестве в частности разработка всевозможных социально-политических идей и попытки их распространения в обществе являются новой, ранее не проявлявшейся тен-

денцией. Для пятидесятников советского периода был характерен социальный и политический эскапизм, стремление уйти от навязываемых государством императивов социального поведения, всеми доступными методами избежать вмешательства официальных институтов в жизнь религиозной общины.

Идеологически пятидесятнический эскапизм основывался на комплексе религиозно-догматических представлений, в которых религиозная община ("церковь", "невеста Христова") противопоставлялась государству. Схема организации общинной жизни была заимствована из истории ранней христианской церкви периода ее становления, а обоснованием служили идеи иудеохристианства. Государство считалось порождением темных сил, следствием греховной человеческой природы, препятствием на пути религиозного преображения личности и представляющим угрозу духовной жизни христианина. Но не всякое государство воспринималось как чужеродное. В религиозных низах поддерживались мессианские настроения, основанные на ветхозаветных идеях создания подлинно теократического государства во главе с Богом и его помазанными на царство правителями. О таком государстве мечтали представители религиозных школ иудаизма. Этот же политический идеал получил распространение и в раннем христианстве. Отсюда вытекало стремление христиан первых веков новой эры игнорировать существующее, враждебно настроенное к ним государство, установленные социальные, политические и религиозные нормы, и под влиянием экзальтированных проповедников мессианских и эсхатологических идей конфликтовать с государственными институтами в ожидании скорого наступления "царства божия" на земле. Религиозно-мотивированный негативизм ранних христиан в отношении общественно-политического строя, зафиксированный в новозаветных текстах и сочинениях римских историков, был воспринят пятидесятниками и в религиозной форме культивировался в общинах, подпитывался мистическими откровениями и закреплялся соответствующими этическими правилами. Контроль воспроизводства, соблюдения многочисленных правил осуществлялся религиозной общиной. Перечень предписаний и запретов фиксировался в официальных документах [10, с. 8]. В социальной практике эскапизм пятидесятников проявлялся в отказе от участия в избирательных кампаниях, общественно-политических мероприятиях, праздновании знаковых для советского государства исторических событий, требованиях освобождения от воинской службы, пропаганде религиозного пацифизма и др.

Социальное поведение религиозных индивидов детерминировалось религиозно-мистическим осмыслением сущности поддерживаемых государством общественно-политических установок, легитимируемых официальной идеологией и воспринимаемых в качестве новой формы религии со своими специфическими ритуалами и обрядами [11]. Острой богословской критике подвергался марксизм, которому приписывалось религиозное, "демоническое" происхождение. Идеи классовой борьбы, построения коммунистического общества, преодоления религиозных предрассудков в условиях низкого уровня экономического благосостояния пятидесятников оживляли в религиозном сознании эсхатологические настроения, побуждали целые религиозные группы к поиску возможных путей эмиграции из страны. Пропагандистские слоганы получали в пятидесятнической среде широкий резонанс и религиозную трактовку, при этом формулы проклятий в адрес носителей коммунистической идеологии дополнялись призывами к покаянию и религиозному осуждению марксизма и его идейных модификаций [5, с. 78; 6, с. 125].

Проповедники пятидесятничества уделяли повышенное внимание критике истории советского государства. Постулировался тезис о регрессивном, в сравнении с дореволюционным периодом, развитии общества в условиях советской власти [12]. Под сомнение ставились достижения науки, национальной культуры, чуждыми объявлялись идеи свободомыслия и гуманизма. Поэтому разрушение советской политической системы явилось для радикальных проповедников сакральным актом, “чудом”, результатом вмешательства сверхъестественных сил в целях создания условий для беспрепятственной пропаганды религии в стране “атеизма” [13, с. 70].

В 1990–2000-х гг. риторика белорусских пятидесятников резко изменила свою направленность. Вместо призывов к религиозному преображению и эскапизму с проповеднических кафедр стали распространяться идеи социального служения, активного участия в политической жизни страны, в том числе на самом высоком уровне. Их актуализации способствовали масштабные структурные преобразования социально-экономической сферы жизни общества, обновление социально-демографической базы пятидесятнических общин, естественная убыль и эмиграция в США, Германию, Израиль радикальных сторонников социального эскапизма.

К руководству общин пришли молодые и энергичные проповедники, для которых религия стала служить инструментом достижения экономического и социального благополучия, что явилось следствием либерализации политико-правовых отношений, миссионерской деятельности североамериканских, западноевропейских и южнокорейских религиозных центров из так называемого “движения веры”, пропагандировавших “ривайвализм” и “теологию процветания”. В этой среде стали популярными не столько идеи перфекционизма, сколько стремление к личному успеху в земной жизни, приобретению высоких социальных статусов и государственных почестей. Новообращенные пятидесятники активно включились в политические процессы, стали участниками протестного движения, выступая за проведение в обществе глубоких общественно-политических и социально-экономических реформ [14, с. 95–96]. Кризисные явления в сфере экономики и социальной жизни трактовались ими с религиозных позиций и признавались темным наследием марксистско-атеистической эпохи. Но и демократия не устраивает религиозных активистов в той форме, в которой она получила распространение в современном мире, поскольку позволяет сосуществовать различным антихристианским религиозным и общественно-политическим силам. Поэтому в идеологии пятидесятников появился тезис о необходимости христианизации демократии в целях ее дальнейшего использования для евангелизации общества, сакрализации социальных институтов и общественных отношений.

Следует обратить внимание на двойственность пятидесятнической идеологии. В публичной риторике вне религиозной общины проповедники не проявляют открытой враждебности существующему политическому строю, признают государственное устройство и политико-правовые нормы. В адресованных обществу поучениях содержится ссылка на 13-ю главу Послания апостола Павла к Римлянам, посредством которой аргументируется идея политической лояльности пятидесятников. Однако за внешне простоватыми библейскими сюжетами, аллегориями, притчами и симулякрами скрывается сложная система религиозно-политических установок, моделирующих повседневное поведение членов религиозного сообщества. Ретрансляция и толкование этих положений

находится в компетенции узкого круга богословов, проповедников, религиозных лидеров, которые посредством герменевтических приемов формируют религиозно-политическое сознание пятидесятников. В религиозной пропаганде все чаще стали звучать призывы к построению теократического государства и передаче власти "христианскому правительству", способному на основе христианских принципов преодолеть существующие проблемы. В качестве идеальных, достойных для подражания названы политические модели США, Израиля и Южной Кореи [15, с. 16].

Концепция "христианского правительства" основывается на теократических, эсхатологических и мессианских представлениях пятидесятников, апеллирует к неудовлетворенности членов религиозных общин своим социально-экономическим статусом. Реакцией на сложные процессы и тенденции в экономике является готовность пятидесятнических общин активизировать религиозную деятельность с последующей экстраполяцией ее результатов в сферу политико-правовых отношений. Расширение и укрепление социальной базы должно создать необходимые условия для последующего демонтажа светской политической системы.

Согласно утверждениям пятидесятнических проповедников изначальной формой правления на земле, в Эдемском саду, была теократия, разрушенная человеческим грехопадением. С приходом Христа и созданием церкви теократия была восстановлена. Земной моделью теократического устройства общества выступает религиозная община во главе с рукоположенными (помазанными) лидерами. Проповедники именуют ее "победоносной армией Бога", "воинствующей и мобилизованной" для духовной войны с антихристианскими силами. Средствами для этой идейной борьбы являются "молитва, пост и Священное Писание". В конечном счете христиане должны воспользоваться механизмом демократических выборов для обеспечения своим представителям возможности завоевания и удержания политической власти в стране. Молитвенные действия совершаются "за страну и ее руководителей" в общественных местах, в информационном пространстве. Они обращаются к сверхъестественным силам с просьбами воздействовать на политических руководителей в целях изменения сложившейся неблагоприятной экономической ситуации, запретить распространение в обществе и в правительстве "фанатично настроенных, крайне религиозных, антидемократических и антисемитских влияний" [16, с. 40].

Общинам рекомендовано принимать активное участие в подготовке и проведении избирательных кампаний, в продвижении в структуры государственной власти "правильных людей" с "христианским мировоззрением". Подбор кандидатов на соискание депутатских мандатов и государственных должностей должен осуществляться по религиозному критерию, на основании анализа политических программ и наличия в них религиозного компонента. Успех избирательных кампаний детерминируется численностью религиозных общин, степенью их влияния на различные слои общества [7, 16 сентября; 8, с. 9, 49; 9, с. 93–97; 17, с. 2–3]

Печатная пропаганда содержала тезисы о готовности пятидесятников "взять погрязшую в грехе страну", сделать ее "страной Бога", сформировать "христианское правительство", отменить "безбожные законы", якобы ограничивающие религиозную свободу, установить религиозный контроль системы образования и воспитания, медицинского обслуживания, социальной сферы.

Оказывая поддержку определенным политическим силам, лидеры пятидесятничества проявляли заинтересованность в создании протекционистских политико-правовых условий, которые позволили бы им беспрепятственно реализовывать различные религиозные и социальные программы.

С течением времени религиозно-политическая деятельность сторонников христианской теократии стала принимать конфликтогенный характер, а попытки реализовать эту утопическую социально-политическую модель на практике привели в 2000-х гг. к вовлечению ряда представителей и руководителей пятидесятнических общин Беларуси в открытое политико-правовое противостояние с государством, к дискредитации пятидесятничества как политически нейтрального религиозного движения. В итоге государство законодательно ограничило распространение радикальных религиозно-политических идей в обществе, приняв Закон Республики Беларусь “О противодействии экстремизму” от 4 января 2007 г. № 203-3.

Заключение

В 1990–2000-х гг. в пятидесятничестве Беларуси в результате трансформации религиозно-политической идеологии получили распространение теократические идеи создания “христианского правительства”, что способствовало политизации деятельности религиозных общин и вовлечению представителей крупных религиозных объединений в протестное политическое движение. Утопические по своему содержанию религиозно-политические идеи не были реализованы на практике, но вместе с тем способствовали формированию и закреплению в религиозном сознании пятидесятников новой модели политического устройства общества.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. **Аванзини, Джон.** 30, 60, сто крат. Ваш финансовый урожай / Джон Аванзини. – СПб. : Слово Жизни, 1994. – 160 с.
2. **Брух, Вениамин.** Великое поручение / Вениамин Брух. – Минск : Церковь Иисуса Христа, 1997. – 40 с.
3. **Брух, В.** Рождественское послание пастора / В. Брух, Н. Брух // Слово пробуждения. – 1998. – № 3.
4. **Брух, Вениамин.** Ты создан для успеха, жизни и любви / Вениамин Брух. – Минск : Манускрипт, 1997. – 16 с.
5. **Чо, Давид Йонги.** Спасенье, здоровье и преуспевание / Давид Йонги Чо. – Челябинск : Новая жизнь, 1995. – 222 с.
6. **Экман, Ульф.** Церковь живого Бога / Ульф Экман. – СПб. : Слово Жизни, 1993. – 160 с.
7. **Коупленд Кеннет.** От веры в веру / Кеннет Коупленд, Глория Коупленд. Календарь победы. – Минск : Пикорп, 1998. – 370 с.
8. **Ледяев, А.** Камень преткновения / А. Ледяев. – Рига : Новое Поколение, 1994. – 128 с.
9. **Ледяев, А.** Разговор начистоту: 100 вопросов, 100 ответов / А. Ледяев. – Рига : Авторское издание, 2006. – 144 с.
10. Вероучение Объединенного Евразийского Союза Христиан Веры Евангельской // Примиритель. – 1995. – № 3.
11. **Урванцев, В.** Тайна Пергамского алтаря / В. Урванцев // Колокол. – 1996. – № 2.
12. **Шидловский, Роман.** Жыве Беларусь / Роман Шидловский // Колокол. – 1995. – № 7.

13. **Романович, М.** И проповедано евангелие / М. Романович // Примиритель. – 1992. – № 5.
14. **Севярынец, П.** Маладафронтаўцы / П. Севярынец, Н. Палажанка. – Менск: Б.в., 2009. – 232 с.
15. **Хомич, С.** Молитва верующего / С. Хомич // Благодатная семья. – 1995. – № 13.
16. Во славу Господа. Молитвы // Восстановление. – 1995. – № 3.
17. **Экман, Ульф.** Церковь, исполненная духа веры / Ульф Экман // Слово Жизни. – 1991. – № 1.

Поступила в редакцию 27.01.2017 г

Контакты: Oleg.djachenko@gmail.com (Дьяченко Олег Викторович)

Diachenko O. THEOCRATIC ISSUES IN THE RELIGIOUS TEACHING OF PENTECOSTALISM IN BELARUS.

The article is devoted to the problems of the dissemination of theocratic ideas in the modern Pentecostal movement. The change in the religious-political consciousness of the Pentecostals is illustrated. It is shown that the ideas of theocracy were borrowed from American and European theological conceptions in the 1990–2000-s. It is noted that in modern conditions theocracy ideas motivate the Pentecostals to participate in the protest political process.

Keywords: religion, religious extremism, Pentecostalism, theocracy, political process.